

Аналіз формування студентів протягом кількох років навчання у співставленні з рівнем навчального процесу на факультеті показує, що виховання і самовиховання студентів значною мірою залежать від ідейно-наукової спрямованості викладання і насамперед від особи викладача.

Висока наукова зрілість педагога, його етичні ідеали безпосередньо впливають на формування духовного обличчя студента, його потягу до самовиховання. Палить тоді, коли студент не погоджується з викладачем, критично ставиться до окремих його аргументів, мимовільний вплив відбувається.

Цікаво зазначити, чим вище науково-педагогічна кваліфікація педагога, тим він менше використовує методи безпосереднього впливу, втончено застосовує більш глибокі "приховані" впливи через зміст лекції, оцінку фактів, опосередковано.

Таким чином, умови студентського навчання і громадського життя в педагогічному вузі дають нам змогу ставити питання про самовиховання як про один з методів виховання діяльного, цілеспрямованого фахівця народної освіти.

Е.К.Буряк, С.В.Буряк
/Криворізький педінститут/

САМОСВІТА В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Характер діяльності вчителя передбачає самостійне збагачення різноманітними знаннями: політичними, науковими зі своєї спеціальності й суміжних наук, а також психології, педагогіки й часткових методик. Учитель має постійно дбати про підвищення свого загальнокультурного рівня. Таким чином, самоосвіта є дуже важливим засобом задоволення багатьох потреб вчителя, зумовлених характером його професії. Отже, прагнення і практична готовність до самоосвіти є однією з притаманних вчителю професійних якостей, є підготовка студентів до самоосвіти - дуже важливий чинник їх професійної підготовки.

У своєму дослідженні ми намагались з'ясувати, який стан справ з цього питання у педвузах. На основі анкетних даних, одержаних шляхом опитування близько двох тисяч студентів кількох педінститутів України, можна констатувати, що більшість з них не усвідомлює,

в чому специфіка самоосвіти, і ототожнює самоосвіту діяльністю з різними іншими видами самостійної роботи, у тому числі й з роботою, що виконується як обов'язкова за завданням викладачів. Але й при такому досить широкому розумінні суті самоосвіти майже дві третини студентів відзначили, що займаються нею нерегулярно. Самостійно поповнюють знання з педагогіки лише 10,5 % від кількості тих, хто дав відповідь на запитання про предмет самоосвіти, а з психології - лише 3,5 %.

Відповідаючи на запитання, що заважає займатися самоосвітою, багато студентів наводили кілька причин. Більше 79 % вказували на брак часу, 49,5 % відзначали відсутність необхідних умов /незабезпеченість літературою, недостатня кількість місць у читальному залі тощо/. Не відсутність умінь займатися самоосвітою вказали 37 %, а близько половини визнали, що в них немає потягу до науки, звідси лінь, брак волі, апатія.

В анкеті було й таке запитання: "Як можна поліпшити роботу зі студентами в їх підготовці до систематичної самоосвіти?" Більшість студентів вказали на необхідність стимулювання самоосвіти, маючи на увазі читання цікавих лекцій, створення клубів за інтересами, проведення диспутів і цікавих зустрічей, організацію кваліфікованих консультацій тощо, а також залучення студентів до серйозної наукової роботи, яку здійснюють кафедри. При цьому 29,2 % з них підкреслили велике значення рівня навчальних занять в інституті, зокрема підвищення пізнавальної активності й самостійності з усіх видів навчальної роботи, особливо при проведенні семінарських і лабораторних занять, а 37,5 % з тих, хто відповів на це запитання, вважають за потрібне формувати у студентів навички самоосвітньої роботи. Більше 50 % звернули увагу на необхідність звільнити час для самоосвіти, скоротивши обов'язкові заняття з викладачами, розширити читальні зали, поповнювати бібліотеку літературою, тобто поліпшити умови для самоосвітньої роботи.

З цього слід зробити висновок, що на розвиток самоосвіти в педвузах необхідно звернути пильну увагу, маючи на увазі як питання мотивації самоосвіти, так і озброєння студентів необхідними для цього вміннями і навичками.

Головними стимулами, що впливають на формування у студентів дійових мотивів самоосвіти, є: зміст предмета, що вивчається /читати, питання/, його теоретичне і практичне значення, відповідність інтересам студентів; характер навчального процесу, ступінь стимулю-

вання пізнавальної активності, самостійності студентів; ерудиція викладача, його педагогічна майстерність; уміння формувати у студентів пізнавальні потреби й інтереси, умови для самостійної роботи; наявність часу для самоосвіти і відповідної літератури; робота кабінетів, організація консультацій науково-дослідницької роботи студентів тощо.

Узагальнюючи викладене, слід наголосити, що для формування у студентів /майбутніх вчителів/ психологічної готовності до самоосвіти необхідно в інституті створити, так би мовити, "самоосвітній клімат", відповідно спрямувати роботу всіх ланок інституту.

У той же час не треба забувати про інший, надзвичайно важливий фактор у підготовці майбутнього вчителя до самоосвітньої діяльності, - необхідність озброєння студентів відповідними уміннями читати, тобто використовувати різні види читання в залежності від пізнавальних завдань, користуватися різноманітними формами запису при опрацюванні літератури; вибрати книгу, користуватися каталогами, довідниками та іншими посібниками; умінням слухати, спостерігати, аналізувати накопичену інформацію, перетворювати її в знання, а також "конструювати" набуті знання з метою їх застосування в практичній педагогічній і пропагандистській роботі; уміннями виконувати інтелектуальні операції, зокрема аналізувати свою діяльність, дотримуватися правил і вимог НОПу, уміннями планувати свою роботу, організовувати робоче місце, дотримуватися правил гігієни розумової праці тощо.

Слід мати на увазі, що від ступеня володіння самостійним здобуванням знань значною мірою залежить те, наскільки вагомим, цілеспрямованим і результативним буде ця робота.

Таким чином, самоосвіта є важливою ланкою в системі формування професіоналізму студентів педагогічних вузів.

І.П.Вукова, В.І.Капеліна
/Слов'янський педінститут/

НАУКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ САМООСВІТИ - ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК СТУДЕНТІВ

Наукова організація самоосвіти студента викликана перш за все потребами подальшого розвитку народної освіти та науково-технічним прогресом. Розвиток загальноосвітньої школи залежить від підготовки